

10 שנים

לחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק

9 ביולי 2014

ב-9 ביולי 2014 פרסם בית הדין הבינלאומי לצדק
חוות דעת מייעצת על "ההשלכות המשפטיות של
בניית חומה בשטח הפלסטיני הכבוש".

בית הדין קבע כי אותם קטעים של תוואי גדר ההפרדה
העוברים בתוך הגדה המערבית, לרבות בירושלים
המזרחית, יחד עם משטר השערים וההיתרים הנלווה
אליהם, מקרים את התחייבותיה של ישראל במסגרת
המשפט הבינלאומי. בית הדין קרא לישראל להפסיק
את בניית גדר ההפרדה "לרבות בירושלים המזרחית
ובסביבתה"; לפרק את הקטעים שכבר הושלמו;
וכן "לבטל או להכריז על אי-נפקותן של כל פעולות
החקיקה והתקנות הנוגעות לחומה".¹

כעבור עשר שנים כבר נבנו 62% מגדר ההפרדה, 200
ק"מ מתוכם לאחר פרסום חוות הדעת של בית הדין.
דוח זה מסכם את הפגיעה ההומניטרית המתמשכת
של גדר ההפרדה בקהילות הכפריות והעירוניות
הפלסטיניות.

צילום: שחר הא"ם לוחם עיתונות הומניטרית

ראם אל-עמוד, ירושלים המזרחית, מרס 2014

www.ochaopt.org

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian territory
P. O. Box 38712 East Jerusalem 91386 | tel +972 (0)2 582 9962 | fax +972 (0)2 582 5841 | ochaopt@un.org [facebook.com/ochaopt](https://www.facebook.com/ochaopt)

Coordination Saves Lives

רכיבי גדר ההפרדה:

בשנת 2002 אישרה ממשלת ישראל את בנייתו של מכשול הפרדה, שתכליתו המוצהרת הייתה למנוע מתקפות אלימות של פלסטינים בתחומי ישראל. מרבית המכשול, הן חלקיו הבנויים והן אלה שעדיין בבנייה - 445 ק"מ - מורכבת מגדרות, תעלות, תיל דוקרני, דרכי חול מגורפות, מערכת ניטור אלקטרונית, דרכי סיור ואזור חיץ. את האדמה לבנייה גדר ההפרדה מפקיע משרד הביטחון הישראלי מבעליה הפלסטינים באמצעות צווים צבאיים. רוב הצווים תקפים לשלוש שנים, וחודשו באופן תקופתי.

כ-70 ק"מ מגדר ההפרדה, הן בנויים והן בבנייה, במיוחד באזורים עירוניים כמו ירושלים, בית לחם, קלקיליה וטול כרם, עשויים מקטעים של לוחות בטון בגובה 8-9 מטרים, המחוברים יחד ליצירת חומה.

צילום: משרד האו"ם לתאום עמיתים הממונים

א-סוואחרה א-שרקיה, ירושלים המזרחית, מאי 2014

עובדות ונתונים

85%

מתוואי גדר ההפרדה
עוברים בתוך הגדה
המערבית²

9.4%

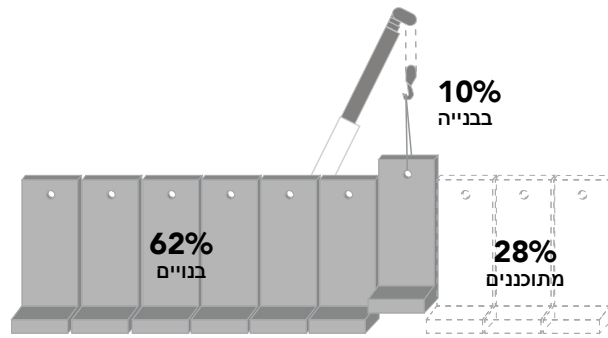
מהגדה המערבית, לרבות
ירושלים המזרחית ושטח
ההפקר, יבודדו מאחורי גדר
ההפרדה

65

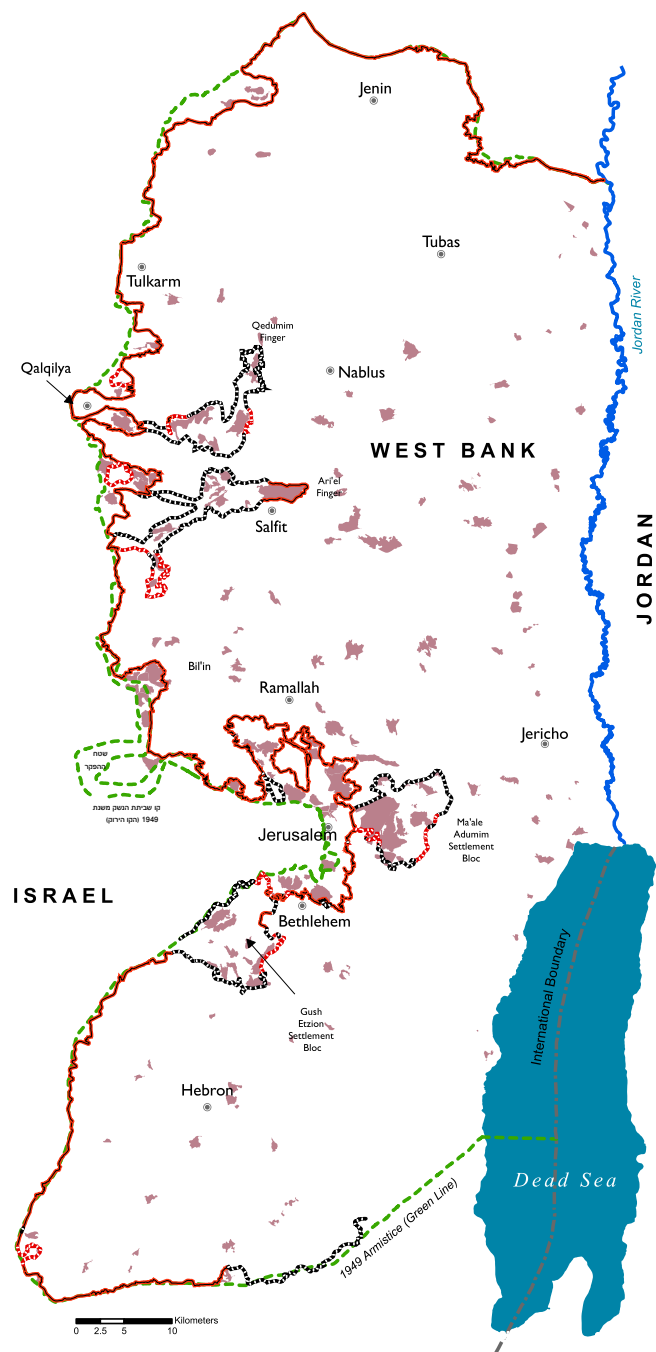
מבין 150 התנחלויות
מצויות ב"עברה
הישראלי" של גדר
ההפרדה

150

מבין 150 התנחלויות
מצויות ב"עברה הישראלי"
של גדר ההפרדה

712 ק"מ
למעלה מכפליים אורך הקו הירוק 323 ק"מ

West Bank Barrier

— Constructed - - - Under Construction . . . Planned
■ Israeli Settlements

0 2.5 5 10 Kilometers

ההשלכות ההומניטריות: פגיעה בפרנסה

היתרי גישה לאדמה

רוב החקלאים הפלסטינים מחויבים כעת להשיג היתרים מיוחדים בכדי להגיע לאדמה החקלאית שלהם, המצויה בין גדר ההפרדה לקו הירוק, בשטח שהוכרז "שטח סגור".³ את ההיתרים הללו קשה להשיג. על פי מעקב של משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, בארבע השנים האחרונות עמד שיעור האישור של בקשות להיתרים בצפון הגדה המערבית על 50% בלבד.⁴

בקשות להיתרים
נדחות בשל:

1 שיקולים
ביטחוניים

2 היעדר מסמכי
בעלות תקפים

3 שטח אדמה
לא מספיק

ב-2013 נדחו בקשות רבות להיתרים שהוגשו על ידי משפחתי, ועל ידי חקלאים רבים בכפר שלי, משיקולים ביטחוניים או משום ששטח הקרקע קטן מדי לתנאי מתן ההיתר. במקרים אחרים מספר ההיתרים שניתנו אינו מספיק לשטח הקרקע, או שאנו מתבקשים להגיש מסמכי רישום "חדשים".

מוחמד סעד ח'טיב, חקלאי, קפין, טול כרם.

צלום: משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים

סער חקלאי בכפר פרעין (נפת טול כרם), ינואר 2014

שערים חקלאיים

כאשר מי שקיבלו היתרים רוצים להיכנס לשטחים שבין גדר ההפרדה לבין הקו הירוק, כניסתם מתועלת דרך שער ספציפי הנקוב בהיתר. בסך הכול, נכון לעונת המסיק 2013, הוגדרו 81 שערים כמיועדים לגישה חקלאית. אלא שרק תשעה מתוכם פתוחים מדי יום, ולמספר שעות מוגבל. תשעה שערים נוספים נפתחים ביום או ימים אחדים בשבוע בנוסף על עונת המסיק. רובם, 63, פתוחים רק במשך עונת המסיק, עובדה המונעת גישה ועיבוד כל השנה.

בית המשפט סבור כי בניית החומה ומשטר השערים הנלווה אליה יוצרים "עובדה מוגמרת" כשטח, העלולה בהחלט להפוך לעניין קבוע, ובמקרה זה... תהווה סיפוח בפועל.

חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק, כפי 121.

מדי יום

מדי שבוע

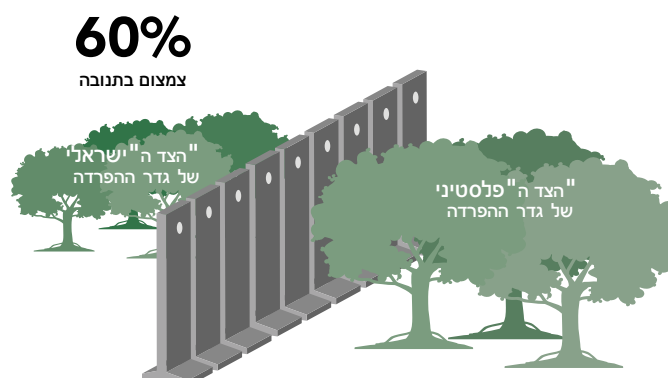
עונתיים
(פתוחים רק בעונת המסיק)

פגיעה בכריון

ההקצאה המוגבלת של היתרים, יחד עם המספר ומועדי הפתיחה המוגבלים של שערי גדר ההפרדה, קיצצו בפרקטיקות החקלאיות ופגעו במקורות המחיה הכפריים, משום שאילצו חקלאים להחליף גידולים עתירי השקעה בגידולי בעל שיבוליהם אינם מניבים הכנסה רבה, או לחדול כליל מעיבוד חקלאי. במיוחד כפגע גידול הזיתים, משום שפעילויות כגון חריש, גיזום, דישון והדברת מזיקים ועשבים שוטים יש לבצע בעונות מסוימות וקבועות בשנה. לעיכוב או מניעה של פעילויות כאלה נודעה השפעה שלילית על תנובת הזיתים ושוויים.

הפחתת התנובה

נתונים שאסף משרד האו"ם לעניינים הומניטריים מאז 2010 בצפון הגדה המערבית מראים כי יכולם של עצי זית הממוקמים בשטח שבין גדר ההפרדה לקו הירוק נמוך בכ-60% לעומת יכול העצים המקבילים להם בעברה ה"פלסטיני" של גדר ההפרדה, שם ניתן לבצע פעילויות חיוניות באופן שוטף וניתן לחיזוי.⁶

פגיעה הומניטרית: החיים במובלעת

התוואי הפולשני של גדר ההפרדה מותיר קהילות פלסטיניות שלמות - כ-11 אלף בני אדם - "תקועות" בין גדר ההפרדה לקו הירוק (הנתון אינו כולל את ירושלים המזרחית). רוב התושבים שגילם יותר מ-16 מחויבים להגיש בקשה להיתרי "תושב קבע" רק על מנת להמשיך ולהתגורר בבתיהם. לרוב הקהילות הללו אין שירותים בסיסיים כגון בריאות, חינוך ושירותים אחרים, לרבות חנויות, עובדה המאלצת תושבים לעבור במחסום כדי להגיע למקומות עבודה ולשירותים בסיסיים ולשמור על קשרי משפחה וחברה עם בני משפחה וידידים בעברה ה"פלסטיני" של גדר ההפרדה. בני משפחותיהם וחבריהם זקוקים להיתרים כדי להיכנס לאזורים אלה, ובשל כך יש לחגוג מסיבות ימי הולדת, חגים דתיים וחתונות בעברה ה"פלסטיני" של גדר ההפרדה. הכנסת מוצרי חלב, בשר וביצים מוגבלת גם היא וספקי שירותים זקוקים להיתרים כדי להיכנס לאזורים אלה.

11,000

פלסטינים בגדה
המערבית מבודדים
בין גדר ההפרדה לקו
הירוק

אם תושלם גדר ההפרדה
כמתוכנן, יתגוררו

25,000

פלסטינים נוספים בין גדר
ההפרדה לקו הירוק

”מה שאני הכי רוצה זה להיות כמו כל ילד אחר בעולם ושהחברים שלי יוכלו לבוא ולבקר אותי בבית מתי שהם רוצים.”

זיאד, תלמיד ממלכת עיסא שבכנרת טול כרם, שביתו נמצא בין גדר ההפרדה לקו הירוק ואשר נאלץ לעבור במחסום כדי להגיע לבית הספר⁸

צילום: משהד האו"ם לנאום עצמים הומניטריים

מובלעת ברטעה, בצפון הגדה המערבית, כוללת שמונה קהילות (שאוכלוסייתן מונה כ-6,000 נפש) שנותקו על ידי גדר ההפרדה מיתר הגדה המערבית. בית החולים הקרוב ביותר נמצא בגינן וניתן להגיע אליו רק דרך מחסום. אבו ראמי, חבר מועצת הכפר, אחראי לתיאום עם הרשויות הישראליות.

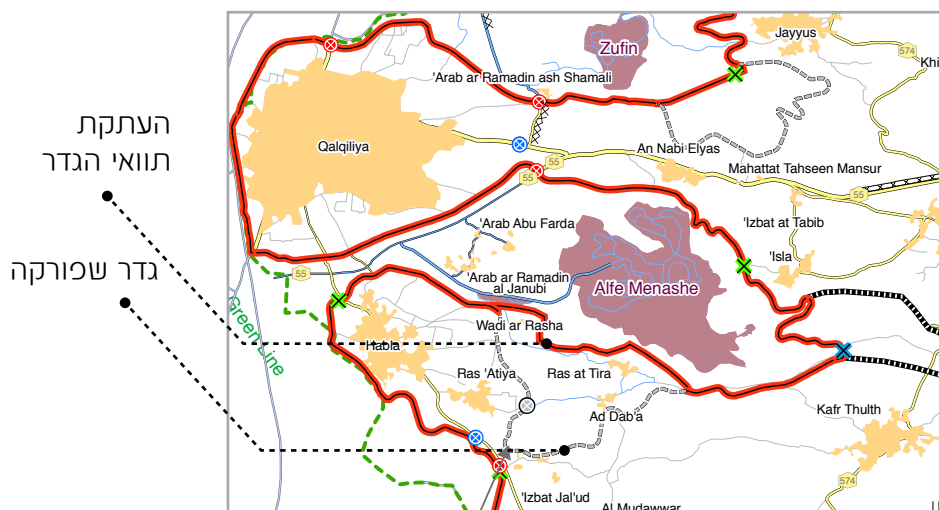
”אני מטפל מדי יום במקרים של חולים שצריכים לעבור במחסום. כל מי שלא מסוגל ללכת זקוק לתיאום מיוחד עם הישראלים, וכך גם כל מי שצריך לעבור בשעות הלילה, כשהמחסום סגור. בגלל גדר ההפרדה והמחסום הנסיעה אל גינן או ממנה, שנמשכה פעם 15 דקות, לוקחת כשעה.”

יתרה מכך, [גדר ההפרדה] גרמה לאוכלוסייה הנוגעת בדבר קשיים גוברים והולכים בכל האמור בגישה לשירותי בריאות, מוסדות חינוך ומקורות מים ראשוניים.

חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק, פסי 133

העתקת תוואי גדר ההפרדה

מספר קהילות שהיו מבודדות בין גדר ההפרדה לבין הקו הירוק "חוברו מחדש" בשנים האחרונות ליתר הגדה המערבית באמצעות העתקות של תוואי גדר ההפרדה. במאי 2010 "שבוי" שלוש קהילות - א-דבעה, ואדי א-רשא וראס א-טירה שבנפת קלקיליה (כמעט 900 בני אדם) - באמצעות העתקת תוואי לעברה הייפסטיני של הגדר ובכך הוקלה גישת תושביהן לשירותים ולמקורות מחיה בעבר זה. אלא שתיקונים אלה, הנעשים במצוות בגיץ' ולא כדי לציית לחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק, מותירים את המקטעים המועתקים של גדר ההפרדה בתוך הגדה המערבית, ולא לאורך הקו הירוק או בשטח ישראל.

הפגיעה בירושלים המזרחית: פיצול המרקם העירוני

ירושלים המזרחית שימשה באופן מסורתי מוקד החיים המדיניים, המסחריים, הדתיים והתרבותיים של כלל האוכלוסייה הפלסטינית בגדה המערבית וברצועת עזה, ומרכז של שירותים חיוניים.¹⁰ פלסטינים מיתר השטח הפלסטיני הכבוש זקוקים להיתרים כדי להגיע לעיר, וכניסתם אליה מוגבלת לארבעה

תוואי החומה העקלקל שורטט כך שיכלול באזור זה את רוב רובן של ההתנחלויות ישראליות בשטח הפלסטיני הכבוש (לרבות ירושלים המזרחית).

חוות הדעת המייצגת של בית הדין הבינלאומי לצדק, פס"י 119.

מתוך 13 המחסומים סביב העיר. רוב המחסומים הללו שולבו בגדר ההפרדה, ובכך הם מגבילים עוד יותר את הגישה ומעצימים את בידודה של ירושלים המזרחית מיתר הגדה המערבית.¹¹

קהילות פלסטיניות מסוימות, כמו כפר עקב ומחנה הפליטים שועפאט, ממוקמות כעת בתוך הגבול המוניציפלי של ירושלים מעברה היפסטיני של גדר ההפרדה. כדי להגיע לשירותי הבריאות, החינוך ושירותים אחרים, שהם זכאים להם כתושבי ירושלים, נאלצים תושביהן לעבור במחסומי גדר ההפרדה¹²

בנוסף, כ-1,400 תושבי הגדה המערבית החיים ב-17 קהילות מבודדים כעת מעברה היירושלמית של גדר ההפרדה, אבל מנועים מלקבל מעמד תושב וגישה לעבודה ולשירותים בירושלים המזרחית¹³

גישתם של בעלי תעודות זהות של הגדה המערבית לירושלים המזרחית מוגבלת ל

4 מתוך 13 מחסומים

1,400

תושבי הגדה המערבית מבודדים כעת בעברה היירושלמית של גדר ההפרדה

אלפים

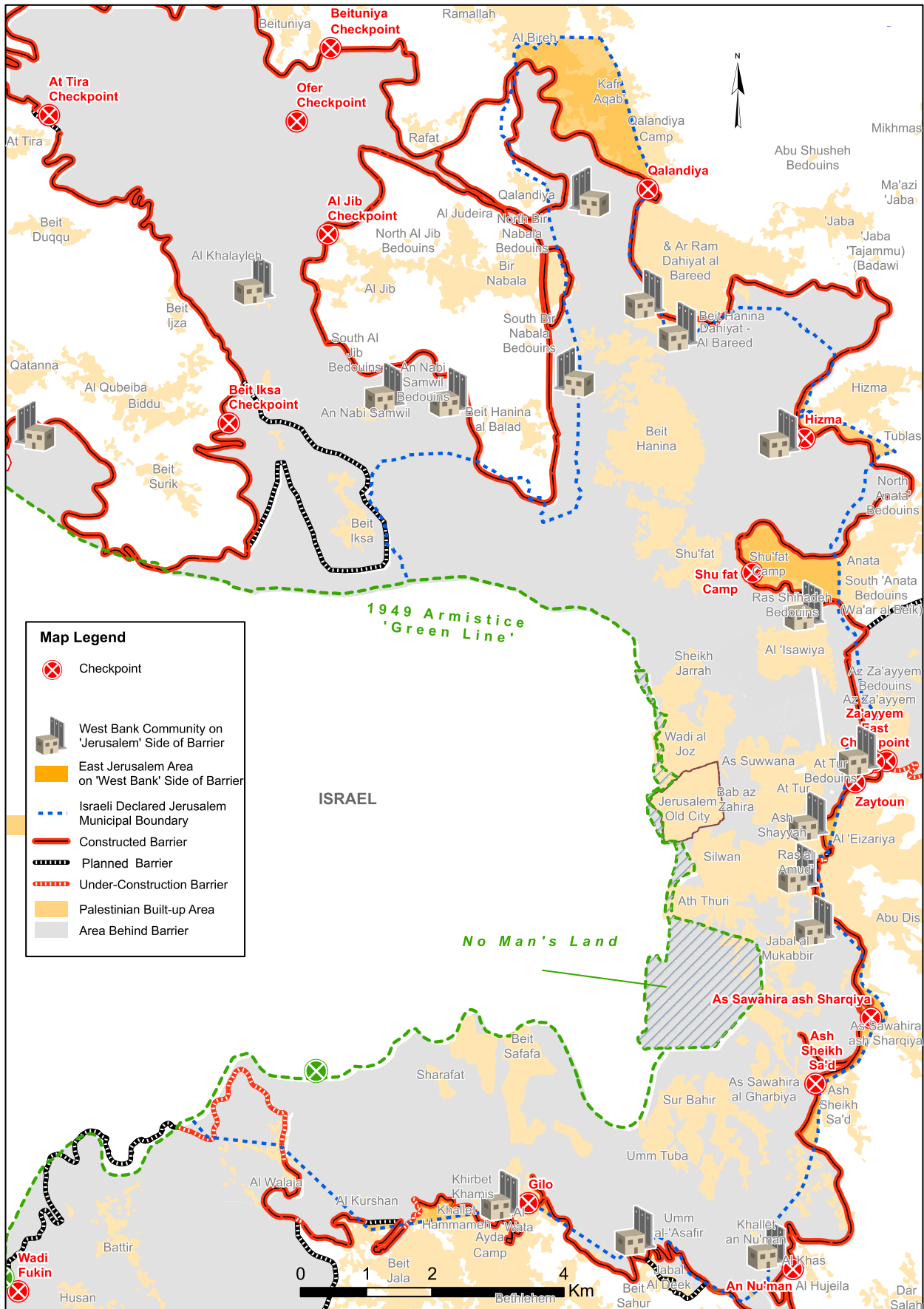
תושבי הגדה המערבית מבודדים כעת בעברה היירושלמית של גדר ההפרדה

צלום: משרד החוץ לתאום עניינים הומניטריים

מחסום קלנדיה, מרס 2013

גדר ההפרדה בירושלים

חוות הדעת של בית הדין הבינלאומי לצדק

• ב-9 ביולי 2004 פרסם בית הדין הבינלאומי לצדק, הזרוע השיפוטית העיקרית של האומות המאוחדות, חוות דעת מייעצת על "ההשלכות המשפטיות של בניית חומה בשטח הפלסטיני הכבוש". בית הדין הכיר בכך שישראל "נאלצת להתמודד עם מעשי אלימות רבים, בלתי מובחנים וקטלניים נגד אוכלוסייתה האזרחית", [אולם] "האמצעים הננקטים [נגד מעשי אלימות אלה] חייבים להתבצע בכפוף למשפט הבינלאומי הרלבנטי".

בהינתן הסמכויות ותחומי האחריות של האומות המאוחדות בעניינים הקשורים לשלום וביטחון בינלאומיים, בית המשפט סבור כי חובה לראות בבניית החומה מקור ישיר לדאגה עבור האומות המאוחדות.

חוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק, כפי 49

• חוות הדעת של בית הדין הבינלאומי לצדק קבעה כי אותם מקטעים של גדר ההפרדה העוברים בתוך הגדה המערבית, לרבות ירושלים המזרחית, יחד עם משטר השערים וההיתרים הנלווה אליהם, מהווים הפרה של מחויבויותיה של ישראל מתוקף המשפט הבינלאומי.

• בית הדין קרא לישראל:

• להפסיק את בניית גדר ההפרדה "לרבות בירושלים המזרחית ובסביבתה";

• לפרק את מקטעי גדר ההפרדה שכבר הושלמו;

• "לפצות" בגין "ההפקעה וההרס של בתים, עסקים ונכסים חקלאיים" וכן "להשיב את האדמה, הבוסתנים, מטעי הזיתים ונכסי דלא-ניידי אחרים שנתפסו".

המחויבויות המשפטיות הבינלאומיות של המדינות החברות:

• לא להכיר במצב הלא חוקי הנובע מבניית גדר ההפרדה בשטח הפלסטיני הכבוש, לרבות בתוך ירושלים המזרחית וסביבה.

• לא להושיט עזרה או סיוע לשימור המצב שיצרה בנייה כזו.

• לדאוג לכך שיושם קץ לכל מכשול הנובע מבניית החומה, המונע מן העם הפלסטיני לממש את זכותו להגדרה עצמית.

החלטה ES-10/15 של העצרת הכללית של האו"ם מ-20 ביולי 2004 דרשה מישראל לציית למחויבויותיה המשפטיות כמות שהוגדרו בחוות הדעת של בית הדין הבינלאומי לצדק.¹⁴

1. את הנוסח המלא של חוות הדעת ניתן לקרוא כאן:
 ICJ, *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion of 9 July 2004*, para. 141. The full text of the ICJ opinion can be found at <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=4&k=5a&case=131&code=mwp&p3=4>
2. להשוואה בין התוואים העוקבים של גדר ההפרדה ולתיקונים שנעשו בהם ראו: For a comparison of the successive Barrier routes and revisions see OCHA, *Five Years after the International Court of Justice Advisory Opinion*, July 2009, pp. 10-11
http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_barrier_report_july_2009_english_low_res.pdf
3. בצפון הגדה המערבית, האדמה שבין גדר ההפרדה לקו הירוק הוכרזה כ"שטח סגור" בצו צבאי באוקטובר 2002. בינואר 2009 הורחבה הגדרת השטח הסגור והוחלה על כל השטחים שבין גדר ההפרדה לקו הירוק או חלקים מהם באזורי סלפית, רמאללה, בית לחם וחברון, ועל שטחים שונים בין גדר ההפרדה לגבול המוניציפלי של ירושלים שכמות שהוגדר על ידי ישראל.
4. ראו "עונת מסיק הזיתים 2013 - סקירה כללית", משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, דצמבר 2013.
5. שם, הנתונים נכונים לעונת המסיק 2013.
6. ראו "הפגיעה שפוגעת הגדר בתנובה החקלאית בצפון הגדה המערבית", משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, פברואר 2013, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_03_19_hebrew.pdf
7. במקומות מסוימים שלא הוגדרו כ"סגורים", פועלת שיטה של תעודות זהות / תיאום מוקדם.
8. ראו "פגיעת גדר ההפרדה בגישה לחינוך", משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, אפריל 2014. http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_05_21_hebrew.pdf
9. ראו "המקרה של מובלעת ברטעה", משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, "עדכון בנושא תנועה וגישה בגדה המערבית", ספטמבר 2012, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_movement_and_access_report_september_2012_hebrew.pdf
10. 10% ממיטות האשכוז בשטח הפלסטיני הכבוש נמצאות בירושלים. ששת בתי החולים בירושלים המזרחית משרתים פלסטינים למעלה מחמישים שנה, ומציעים שירותי רפואת מומחים שאינם ניתנים בגדה המערבית או ברצועת עזה. World Health Organization, 'The Wall: 10 years of dividing Palestinians in the oPt and restricting access to health care,' July 2014. <http://www.emro.who.int/pse/palestine-news/the-wall-10-years-of-dividing-palestinians-in-the-opt-and-restricting-access-to-health-care.html>
11. ראו: OCHA, *East Jerusalem: Key Humanitarian Concerns, March 2011*. http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_jerusalem_report_2011_03_23_web_english.pdf
12. שם, עמי 69-72.
13. ראו "קהילות מנותקות בעברה הירושלמי של הגדר: חששות בדבר עקירה בכפייה", משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים, מעקב הומניטרי, מרס 2013. http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_04_29_hebrew.pdf
14. העצרת הכללית של האומות המאוחדות אימצה את החלטה ES10/14 ב-8 בדצמבר 2003, כמושב החירום המיוחד העשירי שלה. See 'Dislocated communities on the Jerusalem side of the Barrier; concern over forced displacement' in OCHA Humanitarian Bulletin, March 2013 http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2014_04_29_english.pdf

UNITED NATIONS
Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
occupied Palestinian territory

P. O. Box 38712
East Jerusalem 91386
www.ochaopt.org

Tel. +972 (0)2 582 9962
Fax +972 (0)2 582 5841
ochaopt@un.org